

Dušan Jelinič

TEMA NA POMOLU

Torelli je bil tokrat še posebno nataknen, saj je ponavljal, da ga jutri čaka uredniška seja, bil pa je tudi živčen, ker je bila danes stavka. Zato je svoje večerne ure prebil v elitnem klubu, kamor je povabil tudi Abela.

»Kaj vam manjka večerna doza vonja svinca?« Abel se je presenetil z zanj nenavadno predrznostjo, ki je Torellija razkačila, a tega ni hotel pokazati.

Med igro se mu je v misli vračala Odette. Občutil je praznino, kot takrat, ko je konec nekega odnosa. Zavedal se je, da je potreboval njeno občasno in nenapovedano vedrino, njen strogi izraz in njen globoki obup. Čutil je tudi, da nekaj zavestno podira, ni pa vedel zakaj. Kot človek, ki drvi z avtomobilom v prepad in bi lahko zadnji hip zavrl, pa v ključnem trenutku odtegne nogo z zavor. Kot bi se hotel samovoljno odpovedati želji po rešitvi. V njem je vse vrvelo, kot bi gorelo. Šahiral je, ne da bi videl figur. Na drugi strani mize je videl le vzkipljivega človeka, ki ga je sam z neumestnimi opazkami še bolj razdražil.

Ko je Torelli stiskal Abelovega kralja v matne klešče, ga je še zaničljivo pogledal. Ponavljal se je že večkrat odigran prizor. Sedaj me bo tale robatež premagal, se mi smejal v obraz, me pomilovalno in zaničljivo gledal, mi izrekel nekaj neslanosti, se samopašno ozrl okrog sebe, spet postavil figure in me ponovno premagal, si je mislil Abel. Ta šahovski butec. Nekaj se je v njem utrnilo, kar je bilo podobno jezi.

Ne bo me! si je nenadoma zabičal. Zravnal se je nad šahovnico in se nato globoko nagnil nadnjo v popolni zbranosti. Torelli, ki je mislil, da bo v nekaj potezah opravil z njim, se je čudil, kako se mu je izvil iz matne mreže in celo pripravljaval protinapad. Abel je nepremično in v popolni tišini motril figure. Z vsako potezo je boljšal svoj položaj. Direktor je postajal vse bolj nestrpen, kmalu pa že naravnost besen. Ko ga je Abel matiral, ga je Torelli prebodel z divjimi očmi, ki so se iskriale v hudobnem žaru.

»Igrava takoj še eno partijo, ti, tepček...«

Bilo je prvič, da ga je poklical tako naravnost žaljivo.

»A, tepček, pravite?« ga je Abel medlo zavrnil. Kot da bi ga te besede obrzdale, je Torelli pomolčal in se skoraj popolnoma umiril.

»No, no, mislil sem v šahovskem smislu...« so spravlljivo švignile njegove besede.

Abel se ni več menil zanj. Ko sta igrala drugo partijo, je z mislijo spet poromal k Odette. Da je že vsega konec? si je ponavljal. Toda zakaj? Zakaj? Kaj si res tega želim? Ali pa morda ona? Ali pa nihče od naju in si želiva le nekaj redkih lepih besed, površne telesnosti in občasnih zarotniških pogledov? Kaj res hočem sam spet

uničiti vse, kar lahko šele nastane lepega? Kaj se nisva imela lepo na izletu na Punto, ko sva jedla ribe? Saj ni potrebno, da visoko letam. Saj je lahko dovolj to, kar je. Zakaj mora biti vedno ali vse ali nič. Ali velika in popolna ljubezen, ali pa raje razbij vse. Morda sva le ustvarjena drug za drugega, pa čeprav v vsej tej temi in grozečem neizrečenem, ki se razteza nad nama. Ob tej misli je povlekel odločno, samozavestno napadalno potezo, tako da ga je Torelli zbadljivo ošinil in si zadržano zamrmral, da ga ne bi glasno besedno udaril: »Revček napada...«

Abel je to vseeno slišal in ga glasno ter izzivalno vprašal: »Kako?«

Direktor ga je pomilovalno pogledal, češ glej piščeta, kako se šopiri, in se s težavo obrzdal: »Nič, nič...«

»Še dobro, da ni nič,« je razdraženo odvrnil Abel ter se spet zatopil v Odette.

Tokrat je Torelliju zavrelo, a je vrelišče takoj upadlo. »Kaj pa šola?« je siknil, potem pa, skoraj spravljivo, kot bi se zavedel, da je izustil besedo preveč: »Šola je pač šola...«

Njemu pa so bili ti namigi jasni. Seveda, šola. Šola, ki je ne prenaša. Kjer je ravnatelj, katerega ne prenaša. Kjer so dijaki, ki jih ne trpi in verjetno niti oni ne trpijo njega. In kjer je Odette... Začuda se je ob tem pomiril. Edino lepo, kar je v šoli... In da bo vsega konec? Ne, ne, ne... Toda kaj... kaj se mi dogaja? Zaiskrila se mu je tema na pomolu in se mu zamešala s šahovskimi figurami, s Torellijem, z Odette, s to preveč svetlo lučjo v elitnem klubu Knjiga in meč. Vse to se mu je zvrtničilo v grozečo zmes, ki je pritiskala nanj in se umirila le na šahovnici pred njim.

Zavzdihnil je in odločno krenil v napad. Torelli se je vse bolj čudil. Kako si upa ta predrznež, mu je Abel bral z obraza. Upam si, upam, mu je odvrnil njegov pogled. Spet te bom premagal, ti šahovski topoglavc, pa naj bo, kar bo. Abel je imel vtis, da ni še nikoli igral tako dobro. V nekaj potezah je odbil jalov nasprotnikov napad na daminem krilu, kakšna strateška budalnost, si je rekel ter se celo nasmehnil ob taki šahovski hereziji, napadati na daminem krilu in si odkriti obrambo na kraljevem, ko je logično, da bom tja napadel z vso težko artilerijo. Le kako se bo sedaj ubranil, ko pa ima vse svoje figure butasto postavljene na drugi strani šahovnice, ta antitalent?

Preračunljivo je počakal na primeren trenutek in končno silovito treščil v padlo Torellijevo vojsko. Direktor je zajeceljal s svojimi figurami, ki so bile neharmonično postavljene daleč od svojega kralja, in se prestopal na mestu, kot bi le čakal svojega konca. Abel ni odmaknil pogleda od šahovnice. Naposled je stopila na plan še dama in povsem razbila nasprotnikov položaj. Kralj je začel svojo ponižujočo pot ubežnika, saj so ga konji in lovci podili po črnobelih poljih, in dočakal strahotno smrt prav sredi šahovnice. Premagal ga je in ponižal kot zadnjega, preveč domišljavega začetnika.

Torelli tega ni zdržal. Vzel je v roke svojega kralja, ga vrgel proti nasprotniku, da je padel z mize in se zavalil po podu, ter razkačeno bevsknil: »Tako a, revček! Ti, da me boš poniževal? Kralja si mi spodil na sredino šahovnice, ti reva, ti tepec, ti bedak!«

Abel je okamenel. V možganih se mu je utrnilo, da ga žali. Ko mu je hotel odgovoriti, se je Torelli obrnil proti baru, si prižgal cigareto, čeprav je kadil zelo redko, in naročil mineralno vodo. Vrnil se je čez nekaj minut, Abel pa je še vedno sedel za šahovnico, očitno užaljen in povsem otopel.

Torelli ga je hudobno pogledal, v očeh pa se mu je zaiskril občutek vsemogočnosti. Ta, ki ga je premagal, je sedel pred njim ves nebogljen, kot bi čakal, da ga odvedejo na ustrelitev. Zarezal se mu je, kot bi se zavedal, da je vsemogočen. In res

je bil ob pogledu na skrušenega zmagovalca spet veliki brezobzirni Torelli, direktor krajevnega časopisa.

»No, igrayva še: vedi, da danes vodiš dva proti nič.« To je izsopel kot grožnjo.

Abel ga je poraženo pomotril. Bil je osupel. Žalitve ni pozabil. Pred očmi mu je odseval blek oljnate gladine morja ob ribiškem pomolu; temu so se pridružile Odettine besede, ki so se vrtničile in mu vrtoglavo udarjale na rob zavesti. Najbolj pa ga je presunil njen izraz, ki je bil poln obupa, očitkov in žalosti. Zakaj, zakaj se mi ne prikazuje v mislih vsa zala in mladostno vedra, kakršna me sprejema, preden se ljubiva? Zakaj ta tema? Kaj je res vsega konec? se je presenetil. Ne, ne, se je prestrašil, zakaj konec?

Torelli je pripravil figure za naslednjo partijo in ustrahovalno povlekel prvo potezo. Abel ga je mrakobno motril in se apatično odzival na igro. Naj zmaga, si je rekel. Tedaj se je Odette, ki ga ni nikoli zapustila, temveč se le občasno odmaknila pod temnejši del oboda zavesti, nenadejano zaničljivo obrnila k njemu in mu šepnila, saj sem ti rekla, da nisi nič! Prodral bi svoj ponos zato, da bi se uklonil temu robatežu... Sedaj je zrla vanj z usmiljenjem. Ne vidiš, kako nizko si padel? Kaj si sploh še človek? Kaj si res še moški? Ali morda nisi nič? Ne, nič! Ti nisi nič!

Torelli je še naprej ostro vlekel poteze v grozeči tišini. Gostje v klubu, polizani gospodje s cigarami v ustih in gizdavo oblečeni mladeniči, so se začeli radovedno obračati proti igralcema, saj je bila scena temačnega Abela in strašnega Torellija s krvavimi očmi, ki je v sebi zadrževal izbruh vulkana, nenavadna in mogočna. Abel jih je ošinil s pogledom ter si pritrdil, saj ne more gospod direktor izgubiti s profesorčkom, ki živi v dvoumnem kraju z dvoumnimi ljudmi.

Odette mu ni mogla iz misli. Gledal jo je v oči in te so bile brezdanje. Kako to, da se ni tega zavedel prej? Morda zato, ker sta na koncu poti in da bo zato potem vse bolj boleče. Ne, ne, ne! V njem je valovala tema, ki je nenadoma utišala tisti »ne«. Ne... , oče, ne! Val se je naposled dvignil z wagnerjanskim crescendo in ga odvrigel na sipino bolečih čustev, ki so privrela iz podzavesti, kot bi se odprla zemlja in bi iz nje prihrumele strašne pošasti. Oče, ne! Ne, oče... ne... Do vse bolj jasne zavesti: o-č-e! Naposled si je jasno in odkrito izrekel tisto besedo, ki je vrtala na dnu možganov, pa se je obupno otepal. OČE... Oče, nehaj! Drobne besede. Brezdanje in globoke. Polne trpkega, atavističnega obupa, a tudi toliko miline, ki le čaka, da jo nekdo izzove. To, to! Želim si njene miline, ne tiste marmornate togosti. Ker pred njim se je spet prikazala ona, ki se je borila s prividom očeta, ki je bil vse bolj jasen ter se mu usodno in grozeče približeval. Kot v mori, ko je imel okrvavljen obraz in ga nepreklicno vprašal: »Abel, zakaj si me ubil?« A ta prikazen je izginila, še preden se je skristalizirala, in Abel je vedel, da jo je zabrisala ona.

Vdano se je nasmehnil in se zavedel, da se je nasmehnil njej, ki je spet zadobila tog, neznosen in čeljustast izraz. Škoda, da si prav sedaj otrdela, ko sem se odločil, da bom potrpežljivo čakal na tvojo milino. Prikaži se mi le za odtenek sekunde, kot takrat ko me vedro sprejmeš pri vratih, ko potrkam hrepeneč po tebi ali ko se sprehajava z roko v roki ob nabrežju. Zavedal se je, da je ta misel zavalovala kot upanje. Še nikoli se nisva sprehajala ob sončnem nabrežju z roko v roki. Le takrat na izletu, ko sva na razgledišču gledala domišljavi in samotni Aron pod sabo. Koliko priljubljenosti sva izgubila! Presenetil se je, da razmišlja o njej kot o zaljubljenem dekletu in o njej kot o srečnem paru. Spet mu je otrdel obraz. Utvare, utvare, utvare! Kako bova srečna, ko pa imava to grozeče nebo nad nama, ta strašen pomol, to brezizhodno temo, to večno krivdo? Kako? Kako?

Direktor ga je nestrpno pogledal. Abel je dolgo razmišljal svojo zadnjo potezo, a mislil je le nanjo. Morda je bila res zadnja poteza, kot kadar igraš s smrtjo za svoje

življenje. Zadnja poteza z Odette. Ob tem je začutil globoko nemoč. Impotenten razumnik, ki se ob odločilnem razglabljanju preseneti z intelektualnimi spomini na Bergmana in na njegov Sedmi pečat, kjer klateški vitez šahira s smrtjo in je edini, ki jo vidi. A v pripovedi lahko igraš s smrtjo, jaz pa nisem vitez in tu igram s Torellijem za življenje, se je zdrznil. Vrgel je potezo in se v trenutku zavedel, da je storil netočnost. Potni direktor je leseno vlekel povprečne poteze in ni izkoriščal napak, ki jih je delal Abel. Bil je raztresen, ko pa je imela Odette vedno bolj široke in začudene oči. Kot bi hotela vprašati: zakaj konec?

Vzporedno s potezami je vlekel pogovor s temi širokimi očmi, ki jih je občasno prekrila oljnata površina temnega morja. Takrat so oči postale motne in se iskrite v breizhodni črnini. Zazrl se je v Torellija, ki se mu je zagabil do dna duše. Ta, da bo mene premagal? Počakaj, Odette, samo da ga zdrobim v prah in se takoj vrnem k tebi! Ona je zadelala obraz v roteče gube. Ne, Abel, ne! Ne, ne, ne! Zakaj ne, Odette? Ne, ne, pusti ponos ob strani, še se bova vrnila na Punto in gledala temačni Aron, ga je prosila. Pa ga bom ponižal, tega neznosnega objestneža, ji je odgovarjal. Ne, ne, ne bodi še ti ošaben, ko pa veš, kje je tvoje mesto. Ostani v senci, ostani majhen, ostani pri meni... Kaj je to, kar hočeš? jo je začudeno vprašal. Mojo povprečnost? Ne, samo to, da bi za droben trenutek pozabil na temo, ki te obdaja, to pa boš storil le, če ne boš šel preko svojih meja... Zbegano ga je pogledala: usodi se ne moreš upreti...

Pa se ji bom, Odette, se ji bom! Sedaj izgini, da ga zmeljem v sončni prah... in si pri tem zapravim svoje drobno upanje na skromno bodočnost, si je dodal. Tako in tako se temi ne bom izognil. Tema je moja usoda, jaz pa sem utrujen in ne bom več šahiral s smrtjo. Prepustil se ji bom, naj mi pobere dušo...

Njegove misli je prekinil krohot. Bil je Torelli, ki se je spet znašel v slabšem položaju. Srepl je vanj in se skoraj drl: »Ti da me boš premagal? S tistim obrazom, ki ti je poraz zapisan že v genih? Ti, revček mali...« Za trenutek se je ustavil: »Ti, impotentnež! No, no, kje je članek o tvojem zlikovcu? Kaj se ga bojiš? Morda si ti večji bosjak od njega, morda pa si le bedak...« Divje je pogledal svojo pozicijo: »Niti bedak ne, ti si le bedaček...«

Torelli ni več brzdal svojih besed, ki so bile vse ostrejšje in glasnejše. Od drugih miz se je stegovalo vse več vratov, ki so se nato spet vrnili k svojim opravičilo. Abel je bil zmeden in so se mu začele tresti roke. Poteze je vlekel sunkovito in začuda brez napak. Direktor je gledal svojo vse bolj propadlo pozicijo, nato zaničljivo nasprotnika, nato spet stanje na šahovnici ter še naokoli, da bi srečal kak hlapčevski pogled, ki mu je bil tu vedno na razpolago, morda pa tudi zato, da bi se prepričal, da so tudi drugi slišali njegove žalitve in tako potrdil svojo moč ali vsaj nizkotno oblast nad Abelom, pa tudi nad vsemi drugimi tu v klubu. Razdraženo se je okobalil po stolu, kot bi bil nezadovoljen s seboj in svetom, v očeh pa se mu je iskriala zloba. »No, no, profesor, profesor, profesor.« je zategoval kot v razglašenem petju, tako da se je od najbližje mize nekdo že zahihital.

Mimo mize je prišel gost, ki je običajno igral bridž, se zagledal v pozicijo, nato v Abelov obraz in se pomilovalno odtegnil od njega. Abela je, ko je to videl, še bolj razkačilo, saj je občutil globoko krivico. Jaz sem tisti, ki zmaguje! Jaz sem tisti, ki sem mu izvlekel kralja na sredo šahovnice, jaz sem tisti, ki sem ga ponižal! Zato mora njega gledati poniževalno in ne mene.

Direktor je še naprej nekaj klopotal sam vase, vendar da bi ga Abel, ki je v njegovih besedah čutil naraščajoči zasmeh, slišal. »Reva, reva, reva, impotentnež, impotentnež, impotentnež.« je zategoval Torelli, ki je bil na dnu duše ogorčen, ker izgublja partije, obenem pa mu je bilo toplo pri srcu, ker se mu maščuje na tako

lahak način. Abel se je skušal prepričati, da se ga to norčljivo pojoče govorjenje ne tiče, vendar, ko je vse več obiskovalcev elitnega kluba kot naključno stopicalo mimo njune mizice in pomilovalno kar naravnost pogledalo Abela v obraz, je začutil, da se pogreza v vse globlje osramočenje. Torellija je ta vse bolj pogost mimohod spodbuljal, da je svoj pekoč poraz za šahovnico vse bolj spreminjal v vse večjo moralno zmago in ponižanje nasprotnika.

»No, no, no, impotentnež, kaj boš zmagal tudi tokrat,« sedaj je govoril glasno in ni bilo dvoma, da se očitno obrača nanj. »No, no, profesorček, ti si kot Aljehin v svojem članku – impotentnež. Le kako lahko taka reva tako premaguje Torellija, morda je le sreča ali impotenca intelektualcev, ki znajo le premikati šahovske figure, ne znajo pa živeti, nimajo žensk, so profesorji, ki jih vsak dijak zasmehuje, s smešno plačo in smešno kariero. No, povej mi, kako že, kako že...« namenoma se je delal, kot da se skuša natančno spomniti njegovega imena, »Abel B. Kaj bi hotel menjati službo in pustiti tisto bedasto šolo, prostor falirancev in skrajno zatočišče pred brezposelnostjo takih neživiljenjskih piflarjev, kot si ti? Svetu vladajo močni, taki, ki nas je nekaj v hlačah, ne impotentneži, ki jim puščamo le drobtinice!«

Abel je prebledel. Nekaj obrazov se je zazrlo vanj, Torelli pa je nadaljeval kot reka, ki je prestopila bregove: »Ti si reva, brez ženske, le s svojimi intelektualnimi onanijami, no, kaj bi se rad zaposlil pri časopisu?« Zmagoslavno in samovšečno se je zasrepl vanj: »Pri meni? Ti pri meni? Bojiš se me, ker te držim v šahu z obljubo delovnega mesta in se strahopetno puščaš premagovati, kajne? Le danes je strahopetnež dvignil glavo, kaj? Drugače si ne upaš niti pokimati iz ponižnosti, hlapčevstva in povprečnosti. Ustvarjen si za hlapca, zato ostani hlapec! Jaz, jaz pa nisem hlapec! Jaz sem nekaj, ti pa bi rad prišel k meni k časopisu. Kaj ni tako, ti nič?«

Ob tej besedi se je v Abelu nekaj utrnilo. Tega se je direktor zavedel in skoraj slovesno izjavil, kot bi hotel izreči končno in nepreklicno sodbo: »Ti nisi nič, me razumeš?«

Abel se je zasvetila tema na pomolu, nadenj so prihrumeli vsi porazi, ki se jih je spominjal, ko je zrl v oljnato morsko gladino. Naposled se je spomnil očeta, ki mu je ponavljal: »Ti nisi nič, ti nisi nič, ti nisi nič...«

»Ti nisi nič, ti nisi nič, ti nisi nič!« je zaslišal Torellijev glas in se za trenutek zagledal v zlate zobe v njegovih široko odprtih ustih, nakar sta mu zapuščina porazov in očetov odmev, ki ponavlja, ti nisi nič, ti nisi nič, ti nisi nič, dvignila roko, ki je kot silovita klofuta treščila po direktorjevih široko odprtih ustih z zlatimi zobmi.

Sunkovito se je dvignil, kot v omedlevici za sabo zaslišal pritajeno in zgroženo kričanje gostov elitnega kluba Knjiga in meč, s hitrimi koraki premeril parket, ki je odbijal svetlobo preveč kričечеlega neona, odprl težka vrata z grbom in izginil v ozki strmi ulici starega Arona.

*

Abel je v svoji celici nekaj pisal na rob časopisa, ko so mu naznanili obisk. Novico je sprejel z mešanimi občutki. Misлил je, da je Odette, saj v Aronu ne pozna skoraj nobenega drugega. Sploh pa je sedaj, ko so vsi prepričani, da je morilec, izgubil še svoje zadnje znanke ali tiste, ki so mu bili količkaj naklonjeni. Zato se je zelo začudil, ko je v govorilnico s težavo klamaje stopila široka Aristova postava.

»Ti?« Ni se mogel ovesti.

»Jaz, prav jaz,« je veselo zarohnel. »Danes sem se dolgočasil, pa sem si rekel, zakaj ne bi obiskal svojega soseda, aronsko osebnost, morilca direktorja časopisa?«

Abela je v trenutku minila dobra volja ob snidenju.

»Pa res misliš, da sem ga ubil?« je zadržano vzkipeł.

Arist ga je pogledal, kot pogledaš naivnega otroka: »Kaj misliš, da je pomembno, če si ga ali ga nisi ti ubil? Ti si uradni morilec, ker ljudje vedno potrebujejo kakšnega krivca, da se pomirijo s seboj in postavami in ohranijo svoj mali vsakdanji mir, drugo pa jih ne zanima...« Za trenutek je pomolčal. »Niti mene...«

Abel ga je divje pogledal: »Misliš sem, da si moj prijatelj,« je zadušljivo izdaval.

»Sem, sem, toda tudi jaz potrebujem svoj mir...«

»Kako to misliš?« ga je Abel nejeverno vprašal.

Arist mu je skoraj naveličano odvrnil: »Kako, kako... Jaz sem majhen lopov, eden od tolikih v tem mestu, ki sem si pridobil krajevno slavo s tihotapljenjem in pretepi. Vendar ne grem nikoli preko svojih mej...« Pogledal ga je od strani, če ga Abel sploh poslušal, nato pa povzel: »Veš, jaz sem preprost človek, nekateri pravijo, da sem neumen, ne vem... Nisem učen in študiran kot ti,« to je povedal brez najmanjšega sledu norčevanja, prej celo s spoštljivostjo, »vendar prav dobro poznam svoja preprosta pravila, ki se jih moram držati...«

Abel ga je pomotril z neprikritim zanimanjem in mu dal znak, naj nadaljuje. »In jaz živim v skladu s temi pravili že dosti let in povem ti, da živim dobro. Sem nepridiprav, nenevaren falot, ki ga pozna vsak policist v tem okraju. Živim od tihotapstva, kvartanja, majhnih uslug, ki jih naredim določenim ljudem, ki so tudi sami lopovi kot jaz, a si usluge zelo dobro zapomnijo... Živim s svojimi umazanimi capajdrami, s katerimi se večkrat prebunkam, no, to si tudi sam doživel in v naši nesnagi se imamo vsi radi, jaz te cipe, one pa mene. Kakšenkrat me aretirajo, da me opozorijo, da se ne smem spozabiti in da moram prav dobro vedeti, kje so moje meje, preko katerih ne smem, to pa traja malo in kmalu sem spet doma, s svojimi mesenimi telesi, sleparčki, pijanci in kvartopirci...«

Arist ga je negotovo pogledal, se lahko začudil, ko je videl, da mu Abel pozorno sledi in nadaljeval. »Rečem ti, da živim dobro. Veš, kako so divje in strastne te moje deklače, in veš, kako je lepo, ko se v baru pri Feliksu ali v kaki drugi umazani beznici napijem kot žolna, da me mečejo iz lokala ali pa me kot klado prinesejo domov... Toda nekaj si zapomni. S Pravico imam čiste račune. To je nekaj velikega, kar ne razumem povsem, a vem, da mora obstajati in je vsega spoštovanja vredna. Kaj bi bilo, če bi je ne bilo? Si pomislil?«

Pogledal ga je, kot bi se zavedal, da je izrekel nekaj nadvse globokoumnega in zato pričakoval odobravanje ali vsaj potrditve. Ker ga je Abel nepremično motril, je nekoliko vznemirjen nadaljeval: »Abel, s Pravico se ni igrati, ker je vedno močnejša od nas...« Sedaj je nastopil že pokroviteljsko, kar je Abela zbadlo, da je zajedljivo dejal: »Tvoja hvalnica Pravici je nadvse prepričljiva, toda ti mi sedaj povej, če verjameš, da sem ubil Torellija.«

»Misliš sem, da sem bil jasen. Pravica ima vedno prav. Prav zato, ker nas pusti živeti. Če si v zaporu obtožen umora, pomeni, da si se na tak ali drugačen način pregrešil proti njej...«

»V redu, v redu, recimo pa, da ga nisem ubil?« je zadirčno vrgel Abel.

»Nekaj si gotovo storil...« Odhrknil se je. »Ni nujno, da si zakrivil umor.«

»Vidiš, vidiš, to se že lepše sliši, da nisem jaz ubil Torellija...«

»Kaj? Ali sem morda kaj rekel? Kaj sem jaz to izjavil?« se mu je negotovo zatresel jezik in se ugriznil v ustnice.

»Nič, nič nisi rekel.« Abelu se je nekaj utrinjalo v zavesti. »Rekel si samo to, da ima vsak svoje meje, preko katerih ne smemo, sicer je po nas...«

Arist se je oddahnil, Abel pa se mu je strmo zapičil v oči: »Sedaj pa mi ti povej, prijatelj... kaj si res ubil svojega očeta?«

Arist je neverjetno ohranil mirno kri, Abel je pomislil, da morda zato, ker mu je že marsikdo postavil to vprašanje, in skoraj zlogovaje začel: »Ni bistveno, če sem ali nisem ubil očeta, bistveno je to, da se nisem upiral Pravici...«

»No, recimo da si ga ubil, tvoja Pravica bi ne bila s tem posebno zadovoljna,« je Abel ironično pripomnil.

Arist je zmajal z glavo in odvrnil: »Ti si naiven... nisi razumel bistva. Pravica lahko tudi sprejme, da ubijem očeta, če ji s tem ne ogrozim dostojanstva...«

»Oho, zdi se mi, da je to dostojanstvo ustvarjeno s krvjo...«

»Jaz ne bom postavil zakonov, posebno ker so se ti oblikovali skozi stoletja in tisočletja,« spet se je Arist zdel sam sebi zelo bister, »predvsem pa jih ne bom spreminjal ali se jim celo upiral... S tem, da ubijem očeta, ji ne odtegnem niti skromne opekice iz mogočne palače suverenosti in ugleda... Le kdo je moj oče? Majhna številka med milijoni števil, Pravica pa je velika in mogočna in ne gleda na malenkosti. Ne, ne, Abel,« Arist je povsem ujel svojo uravnoteženost in začuda ponosno držo, »jaz nisem kršil postave in zakonov, pač pa si jih ti...«

»No, pa mi povej, kako sem to storil,« je skoraj izzivalno izcedil Abel.

»Lahko poskusim ugibati: pustil si se žaliti od tiste direktorske gnusobe, le da bi prišel k dnevniku,« Abel je sunkovito dvignil glavo. »No, mirno, mirno, to pišejo vsi časopisi... No, kaj sem pravil? To torej: Torelli te je žalil, ti pa si vse prenašal kot kaka nebogljena ovčka. Mislim, da je to moralno nedopustno še za takega izvržka, kot sem jaz, kajne? Ko je naposled napočil čas in si menil, da lahko zahtevaš svoje, torej mesto kulturnega urednika – tudi to pišejo časopisi – se ti je verjetno zasmeljal v obraz in te ostro zavrnil ter ti zabrusil v obraz svoj ogabni »ne!«, pri tem pa verjetno še pridal kako drobno žaljivko, veš, tako poniževalno, reva, revček, bedak, bedaček, pač eno tistih, ki najbolj bolijo. In si končno udaril. In si seveda spet zgrešil...« Pogledal ga je, Abel pa mu je z glavo utrujeno pokimal, naj nadaljuje.

»Ja, ja, moj dragi Abel, napaka za napako. Najprej si se pustil žaliti, le kako si mogel to storiti? Kaj nimaš nobenega ponosa? Nato pa ga mahnil! Njega, direktorja krajevnega časopisa! Krajevnega oblastnika, ki ima toliko niti v svojih rokah, čistih in manj čistih...« Arist se je oddahnil in bil zadovoljen s seboj. Pametno sem govoril, si je rekel. Ko pa je videl Abelov temačni pogled, se je vprašal, če ni morda govoril preveč.

Kot bi potrdil svoje sume, mu je Abel popadljivo zabrusil: »Pa ja ne veš, kdo ga je resnično zaklal?« je bruhnil.

Arist, kot da bi bil navajen tečnih razprav z visokimi toni, mu je umirjeno odvrnil: »Veš, Abel, saj sem ti že rekel, da se s Pravico ne gre igrati. Jaz sem baraba, razumeš, a živim dobro, ker ne drezam v določene zadeve in ne drezam v ponos določenih ljudi... Pravica tako pusti takemu izmečku, kot sem jaz, prostorček pod soncem, v zameno pa jaz ne smem zaiti in niti pokukati ne v njene prostore in prostorčke. Saj me razumeš, kajne?«

Abel se je zdrznil, se nagnil do njegove večno cinične in spakljive krinke, da je začutil njegov zadah, ki je zaudarjal po česnu in pivu, in mu siknil: »Kako se počutiš, ko ubiješ človeka?«

»To bi mi moral ti povedati,« mu je ironično sopnil. Abel pa, kot bi preslišal: »In to celo očeta...«

»No, no, kaj je oče kaj boljši od kakega drugega človeka? Dostikrat je še slabši

in bi ga tolikokrat še kako rad zaklal,« zvito ga je pogledal: »Ti si nisi nikoli želel zadaviti očeta?«

Abel se je spet usedel na stol kot razorožen. Bil je prazen in se mu ni dalo več razpravljati s tem umazanim debeluhom, ki smrdi po pivu in ženskah.

Arist mu je pokroviteljsko dal šapo okrog ramen in mu dobrikajoče govoril: »No, no, upam, da te nisem potrl s svojimi razmišljanji o Pravici in njeni strašni moči,« nato skoraj samopašno: »Vidiš, tudi jaz znam filozofirati, samo da je moja filozofija zelo nizko postavljena, tam nekje v kletih in pritličnih prostorih, kjer bivamo. Ah, skoraj sem pozabil,« Arist se je udaril po čelu in začel, kot bi moral sporočiti nekaj življenjsko važnega: »Maks je zelo potrtr zaradi tebe. Ne gre mu v glavo, da si lahko ubil človeka.«

Arist se je lahko zahihital, čeprav se je skušal zadržati. »Cele dneve ponavlja, da je že res, da je bil Torelli divjak, a da bi ga ti lahko umoril! Ne, ne, tega si ni mogel predstavljati niti v svojih najtemnejših morah. Poleg tega živi z občutkom krivde, ker te je prav on predstavil direktorju in stalno ponavlja, da bi torej ne prišlo do zločina brez njegovega posredovanja...« Oči so mu vedro skakljale po govorilnici.

»Veš, tak je ta naš občutljivi Maks. Odkar si v zaporu, je zelo shujšal in hodi naokrog bled kot smrt. Pravijo mi, da na delu sploh ne spregovori z nobenim in da se je povsem spremenil v apatično gmoto. Ah, ko smo že pri delu,« Arist se je nečesa spomnil in se grleno zakrohotal: »Rekli so mi, da ti je Torelli naročil, da napišeš sočen članek o meni, tako nekako iz prve roke, kaže pa, da ga tokrat nisi ubogal. Prvič in zadnjič...« Arist je nenadoma postal zamišljen. »Pravzaprav ti moram biti hvaležen. Veš, kako bi mi škodovala taka negativna propaganda. Spet bi mi prebrskali stanovanje in bi moral vsaj za kak teden prekiniti svoje... posle... Pa še nabutal bi te, ha, ha, ha...« se je spet zarežal na vse zobe.

»Bil pa je podlež, ta naš umorjenec...« je glasno pristavil. »Prav gotovo je hotel, da se v članku lažeš na debelo, ko pa ne veš ničesar o meni...« Vzravnal se je: »Niti to, če sem ali nisem ubil svojega očeta...«

Abel se je razdraženo ustopil in mu skandiral: »Če si ga res ubil, upam vsaj, da si občutil isto, kar čutim sedaj jaz!«

»Jaz isto kot ti? Ne, ne, to je nemogoče. Ti si učen človek, jaz pa falot. Nikoli ne bi čutila isto, tudi če bi ubila istega človeka na isti način in iz istega razloga...«

Arist se je razgledal naokoli s kretjno nestrpnosti: »No, še preveč sem te trapil z besedami. Morda ti bo kaj ostalo od njih, verjetno pa nič. Jaz sem majhen človek, krajevni lopov, zakaj bi me sploh moral poslušati ti, ki si tako učen? No, sedaj bo kar dovolj...« Arist se je obrnil in ga pozdravil, Abel pa je ostal negiben sredi govorilnice.

Ko je bil Arist že pri vratih, se je za trenutek obrnil in mu spravljivo del: »Nekaj skupnega pa le imava. Rada igrava karte. Pa tudi priden si s taroki v rokah... Kako sem se razkačil, ko si me premagal! In koliko ponosa si imel med kartanjem... Le kje si ga izgubil, ko si sedel s Torellijem za šahovnico?«